

Beantwoording van de 7 vragen uit het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK)

Het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving bevat normen waaraan goed beleid of goede regelgeving dient te voldoen. Uitgebreide informatie vind je op www.naarhetiak.nl (klik dan op de tekst "Naar het IAK" in de linker kolom).

1. Wat is de aanleiding?

Het wetsvoorstel geeft een uitwerking van de voorstellen die voor de uitbreiding van het bestuurlijk instrumentarium genoemd zijn in de Kamerbrieven van 7 juni 2019 en 11 juli 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 33905, nrs. 14 en 15).

2. Wie zijn betrokken?

- de PO-Raad, VO-Raad, MBO Raad, Vereniging Hogescholen en VSNU als vertegenwoordigers van de bevoegde gezagsorganen. De maatregelen die worden voorgesteld zullen vooral van invloed zijn op de bevoegde gezagsorganen die zij vertegenwoordigen.
- de Onderwijsinspectie: voorafgaand aan het geven van een aanwijzing of bekostigings sanctie door de minister, heeft de Onderwijsinspectie op verschillende momenten een rol.

3. Wat is het probleem?

In de meeste situaties voldoet het bestuurlijk instrumentarium, maar in sommige cases is het met het bestaande bestuurlijk instrumentarium niet goed mogelijk om het publieke belang dat in dit voorstel centraal staat te verwezenlijken: het waarborgen van de kwaliteit van het onderwijs in uitzonderlijke, urgente gevallen of ingeval er sprake is van een (zeer) ernstige overtreding.

4. Wat is het doel?

Het doel van het voorstel is om de minister meer mogelijkheden te geven om in te grijpen wanneer het bevoegd gezag tekort schiet en de minister zijn verantwoordelijkheid voor het onderwijsstelsel niet in voldoende mate waar kan maken. Het gaat hierbij om uitzonderlijke situaties waarbij sprake is van grote urgentie, van een zeer ernstige overtreding waarbij continuering van het onderwijs niet langer verantwoord is of wanneer de instelling de financiële continuïteit van het onderwijs niet zelfstandig meer kan waarborgen. Verder gaat het om situaties waarin sprake is van ernstige overtredingen waarbij het bevoegd gezag – als gevolg van bewuste keuzes, van onvermogen of intern conflict – niet in staat blijkt die zelf op te lossen.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

De minister heeft de grondwettelijke verantwoordelijkheid om bij het bevoegd gezag - als drager van de vrijheid van onderwijs van de onderwijsinstelling - in te grijpen als de kwaliteit van het onderwijs in het geding is. Om die reden kan de minister weliswaar gebruik maken van de bestaande reguliere aanwijzingsbevoegdheid, maar deze geeft de minister nog niet voldoende mogelijkheden om in te grijpen in uitzonderlijke situaties waarbij sprake is van wanbeheer of als omwille van spoedeisendheid snel een aanwijzing gegeven moet worden. De rechtvaardiging voor de uitbreiding van de definitie van wanbeheer of van de mogelijkheid tot het beëindigen van de bekostiging van onderwijsinstelling in het funderend onderwijs, hangt samen met cases waarin sprake is van extremisme, van verspreiding van antidemocratisch gedachtegoed, of waarbij de veiligheid in het geding is.

6. Wat is het beste instrument?

Een wetswijziging waarmee uitwerking gegeven aan de volgende aanvullende maatregelen aan het bestaande bestuurlijk instrumentarium waarmee de minister kan ingrijpen bij school- en instellingsbesturen uit te breiden door middel van de volgende aanpassingen:

- a. de uitbreiding van de definitie van wanbeheer voor alle sectoren;
- b. de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het mbo;
- c. de uitbreiding van de mogelijkheid tot beëindiging van de bekostiging in het funderend onderwijs;
- d. het invoeren van de spoedaanwijzing;
- e. het invoeren van een bevoegdheid tot schorsen van het recht tot diplomering of examinering van niet-bekostigde instellingen in het mbo; en
- f. het aanscherpen van wettelijke termijnen in het huidige toezichtsproces.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

Met de uitbreiding van het bestuurlijk instrumentarium kan de minister stevig ingrijpen bij bevoegde gezagsorganen in uitzonderlijke situaties zoals hiervoor is omschreven. In praktijk zal maar weinig gebruik worden gemaakt van het instrumentarium. Omdat het zware maatregelen zijn, kan er echter ook een sterke preventieve werking van uitgaan. Het wijzen op het bestaan van deze instrumenten kan het bevoegd gezag dat zich niet aan de deugdelijkeisen houdt al bewegen om alsnog aan deze eisen te voldoen. Als er wel sprake is van een uitzonderlijke situatie waarbij geen preventieve werking van het instrumentarium uitgaat en stevig ingrijpen noodzakelijk is, dan kan de minister dat laatste ook doen.